

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Työpajatoiminnan ”uusiopajanuoret”

Nuorten syyt hakeutua työpajoille uudelleen
ja nuorten kokemuksia pajalla saadusta ohjauksesta

Päivi Mure

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Päivi Mure	Sivumäärä 37 ja 1 liitesivu
Työn nimi Työpajojen ”uusiopajanuoret” – Nuorten syyt hakeutua työpajoille uudelleen ja nuorten kokemuksia pajalla saadusta ohjauksesta	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tero Lämsä	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja, Jorma Nieminen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia Jyväskylän Nuorten taidetyöpajanuoria, jotka ovat pajalla toistamiseen; heitä kutsun tutkimuksessani ”uusiopajanuoriksi”. Selvitän työssäni myös nuoren kokemuksia työpajaohjauksesta ja ohjauksen mahdollisesta merkityksestä pajalle paluuseen. Työn tilaaja on Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja. Tutkimukseni koskee myös taidetyöpajan ohessa toimivia Voimalaitos - Nuorten taitopajoja. Voimalaitos - Nuorten taitopajat -hanke on päättymässä vuonna 2013 ja on näyttänyt tarpeellisuutensa nuorten työpajakentällä. Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa on uusiopajanuorten yksilöhaastatteluin tutkittu kuvattua ilmiötä.</p> <p>Nuorten työpajatoiminta on tärkeä osa ennaltaehkäisevää työtä, jolla pyritään nuoren elämänhallinnan vahvistamiseen. Nuorten syrjäytyminen ja työttömyys maksavat yhteiskunnalle miljoonia. Työpajatoiminta on yksi osa näitä (työvoimapolitiisia) palveluita, jotka ehkäisevät nuorten syrjäytymistä ja nuorisotyöttömyyttä.</p> <p>Nuori palaa pajalle monien syiden takia, usein taustalla on halu olla jossakin ja nuoren oma motivaatio parantaa elämänlaatuaan. Pajalta haetaan elämänhallinnallisia taitoja, rutiinia, ystäviä ja tukea. Myös oma mielenkiinto pajan aihealuetta kohtaan on usein syynä pajalle uudelleen hakeutumiseen. Ohjaus pajoilla on koettu tarpeellisenä ja hyvänä, ohjaajat ovat päteviä, hyvät vuorovaikutustaidot omaavia persoonia, jotka haluavat auttaa nuorta elämässä eteenpäin. Työpaja onkin monelle nuorelle niin mukava paikka, että sinne halutaan jopa mieluummin kuin kouluun tai työharjoitteluun. Tutkimuksessani kävi myös ilmi se, että nuoret kaipaisivat jämäkämpää ohjausta tulevaisuuden suunnitelmien teossa; väitänkin, että ohjaukseen voisi liittää ammattimaisemman ammatinvalinnan ohjauksen, vaikka jonkin toisen tahon tekemänä. Tämä vaatii oletetusti lisää resursseja.</p>	
Asiasanat työpaja, syrjäytyminen, nuorisotyöttömyys, Jyväskylän Taidetyöpaja, Voimalaitos – Nuorten Taitopaja, ohjaus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in civic activities and youth work

ABSTRACT

Author Päivi Mure	Number of Pages 37 and 1
Title Reasons for a young who has been in a workshop for coming there again and youth experiences of the guidance given in the workshop.	
Supervisor(s) Tero Lämsä	
Subscriber and/or Mentor Jyväskylän Youth Art Workshop, Jorma Nieminen	
<p>Abstract</p> <p>The purpose of the thesis was to collect information about a new phenomenon discovered in Jyväskylän Youth Art Workshop; a young who has earlier been in a workshop is in a workshop again. Thesis was made to figure out the reasons of a young to come to the workshop for the second time and to point out if the guidance given in a workshop influences in the matter. It also indicates how young people experience the guidance given in the workshop.</p> <p>Jyväskylän Youth Art Workshop is the subscriber of the research and the thesis also relates to the Voimalaitos – Youth Skill workshops. The project Voimalaitos – Youth Skill workshop is ending in the year of 2013 and the thesis also points out the importance of the project. The data were analyzed using qualitative content analysis and the material was collected by interviewing the youth currently on different workshops at Jyväskylän Youth Art Workshop and Voimalaitos - Youth Skill workshop.</p> <p>Youth workshops are a big part of the preventive work done in the field of youth exclusion and unemployment. It aims at the reinforcing of one's lifeskills toward studying and work. Youth exclusion costs millions for the society every year.</p> <p>The results show that the main reasons for a young coming to the workshops again is to increase one's qualitative of life and to have something to do on a daily basis. The youth are seeking lifeskills, routine, friends and support from the workshops. They are interested about the theme of the workshop and are possibly planning to study or/and work on that field. Guidance given in the workshop is experienced usefull and good, animators are competent, they have good interaction skills and they work through their personality. Animators are also aiming at helping the youth with their lifes. The results show that workshop is considered as a nice place to be so a young person might not even want to go elsewhere. The findings indicate that the youth in the workshops need stronger instruction in vocational guidance. In addition workshops could use professional help in the vocational guidance. That basicly requires more resources.</p>	
Keywords workshop, exclusion, youth unemployment, Jyväskylän Youth Art Workshop, Voimalaitos skill workshop, guidance/instruction	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Tutkimuksen tarkoitus	6
2.2 Tutkimuksen ajankohtaisuus	7
3 NUORTEN TYÖPAJATOIMINTA	9
3.1 Sosiaalinen vahvistaminen	11
3.2 Sosiokulttuurinen innostaminen	12
3.3 Jyväskylän Nuorten taidetyöpaja ja Voimalaitos – Nuorten taitopajat	13
3.4 Nuorten työpajatoiminta Jyväskylässä	15
4 OHJAUS TYÖPAJATOIMINNASSA	16
4.1 Sosiodynaaminen ohjaus	17
4.2 Ohjaus Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajalla	18
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
5.1 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	20
5.2 Analysointi	20
5.3 Työpajanuorten haastattelut, suunnittelu	21
5.4 Työpajanuorten haastattelut, toteutus	22
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	22
6.1 Syitä uusiopajanuorten uudelleen pajalle hakeutumiseen	24
6.2 Nuorten kokemuksia pajalla saadusta ohjauksesta	26
6.3 Kehittämisen kohtia	29
7 LOPUKSI	32
LÄHTEET	34
LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Nuorten syrjäytyminen on yksi haastavimpia asioita yhteiskunnassamme. Yhä useammat nuoret jäävät vaille koulutusta ja työtä ja yhä useampi kouluttautunut nuori jää vaille työtä. Kilpailu ja vaatimukset työelämässä kovenevat. Moni nuori kokee työelämän liian vaativana. Myös työelämän rakenteelliset muutokset, eli teollisuuden ja metsätalouden työpaikkojen vähentyminen vaikuttavat kouluttamattomien nuorten työttömyyteen. Tulevaisuuden työelämässä vaaditaan erikoistuneita ammattilaisia ja yhä harvempi nuori pääsee työelämään ilman koulutusta. (Salo 2012.)

Työpajatoiminta tuo yhden ratkaisun yhä kasvavaan nuorisotyöttömyyden ongelmaan ja tarjoaa harjoittelua ja kuntoutusta työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jääneille. Nykyiseen hallitusohjelmaan kuuluva nuorten yhteiskuntatakuu tulee virallisesti voimaan vuoden 2013 alusta. Tarkoituksena on tarjota jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle valmistuneelle työ-, koulutus-, harjoittelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaa kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Tavoitteena on nuorisotyöttömyyden ja sen pitkittymisen vähentäminen, koulutukseen ja työelämään kiinnittyminen, sekä moniammatillinen syrjäytymisen ehkäisy. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.)

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus Jyväskylän Nuorten taidetyöpajalle. Olen vakuuttunut taidetyöpajan tarpeellisuudesta tulevaisuudessakin, sillä tukea tarvitsevia nuoria on aina vain enemmän. Jyväskylän Nuorten taidetyöpajalle ja Voimalaitostaitopajoille otetaan vuosittain noin 350 nuorta (Jokinen, 2012). Olen itse käynyt Nuorten taidetyöpajan peruspajan (nykyinen Volttipaja), mikä on osittain syynä sille, että opiskelen yhteisöpedagogiksi Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Tutkimukseni koskee niin Jyväskylän Nuorten taidetyöpajaa, kuin Voimalaitos - Nuorten taitopajoja.

Jyväskylän Nuorten taidetyöpaja on ollut tuomassa uutta näkökulmaa työttömien nuorten elämään ja elämänhallintaan jo kymmenen vuoden ajan (Westman 2007, 9-11). Nuoret ovat alkaneet kuitenkin palaamaan takaisin pajoille, ja opinnäytetyöni tutkimuskysymykseksi nousi kysymys siitä, miksi nuori palaa pajalle. Tutkimus selvit-

tää näiden ”uusiopajanuorten” tilannetta ja sitä mitä voisi erityisesti pajaohjauksessa tehdä toisin, jotta samat nuoret eivät jäisi pyörimään pajoille vuosiksi. ”Uusiopajanuori” tarkoittaa tässä tutkimuksessa nuorta, joka on pajalla toistamiseen. Uusiopajanuoria syksyllä 2012 erilaisissa Jyväskylän Nuorten taidetyöpajatoiminnoissa ja Voimalaitos - Nuorten taitopajoissa oli noin kymmenen (Nieminen 2012). Toinen opinnäytetyöni tutkimuskysymys liittyy pajaohjaukseen; miten nuoret kokevat ohjaajan ja ohjauksen sekä liittykö ohjaus jollain tavalla pajalle paluuseen. Määrittelen opinnäytetyössäni myös ohjaajuutta, viitekehyksenä sosiaalinen vahvistaminen, sosiokulttuurinen innostaminen ja sosiodynaaminen ohjaus. Työ sisältää myös Jyväskylän Nuorten taidetyöpajan ja Voimalaitos – Nuorten taitopajojen esittelyä ja nuorten työpajakentän hahmotusta Jyväskylän alueella.

Opinnäytetyöni on tarpeellinen ammattialalle, sillä työpajatoiminta alkaa vakinaistua Suomen kunnissa ja tuo helpotusta nuorisotyöttömyyden ongelmiin. Työpajatoiminnan tarkoituksena on saada nuoret motivoitumaan omasta elämästään ja tulevaisuudesta – ei tulemaan pajoille yhä uudelleen. Opinnäytetyö osaltaan näyttää toiminnan rahoittajille työpajatoiminnan tärkeyttä, sekä saattaa auttaa työpajaohjaajia miettimään omaa ohjaajuuttaan ja sen suuntaa, jos sen kokee olevan osasyynä nuoren pajalle paluuseen.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Jyväskylän Nuorten taidetyöpajalla ja Voimalaitos-taitopajoilla huomattua uutta ilmiötä, joka on nuoren palaaminen työpajalle toistamiseen. Päättämiskysymyksenä opinnäytetyössäni onkin ”uusiopajanuorten” syyt uudelleen pajalle hakeutumisessa. Toinen tutkimuskysymys liittyy nuoren pajalla saamaan ohjaukseen. Tarkoituksena on selvittää millaisia kokemuksia ja ajatuksia ohjaus nuorelle antaa, onko ohjaus koettu hyödyllisenä, sekä onko nuoren paluu pajalle jotenkin ohjauksesta riippuvainen.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa tutkitaan uusiopajanuorten syitä pajalle uudelleen hakeutumiseen yksilöhaastatteluin. Tarkoituksena on myös selvittää pajanuoren kokemuksia saadusta ohjauksesta ja sen merkityksestä. Jyväskylän nuorten taidetyöpajan ohessa toimivan Voimalaitos – Nuorten taitopajojen hankerahoitus on päättymässä vuonna 2013, opinnäytetyö nostaa myös Voimalaitos-hankkeen hyötyjä esiin.

2.2 Tutkimuksen ajankohtaisuus

Nuorten syrjäytyminen ja nuorisotyöttömyys ovat yksi suurimpia kansantaloudellisia uhkia. Yksi työtön nuori maksaa yhteiskunnalle noin 740 000 euroa koko elinaikanaan. Vuodessa määrä on noin 10 000 euroa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.) Työpajatoimintaa on Suomessa tehty 1980-luvulta saakka. Pajatoiminta oli aluksi nuorisotyön väline, jonka tavoitteena oli etsiä ratkaisuja nuorison työelämästä ja koulutuksesta syrjäytymisen ongelmiin. Nuorten työpajatoimintaa on jo lähes jokaisessa Suomen kunnassa ja Keski-Suomen alueella erilaisia työpajoja on noin 15. (Komonen 2007, 429; Työpajatieto 2012.) Työpajatoiminnan hyödyt on huomattu, mutta toimijat kokevat ettei rahoittaja siltikään näe pajojen kannattavuutta nuorten työelämään kannustavana tahona.

Työelämän rakenne ja työn arvostus ovat muuttuneet radikaalisti 1990-luvun jälkeen. Nuoret eivät koe työtä yhtenä elämän perusarvoista, työtä tehdään, jotta erilaisten tuotteiden hankinta ja kuluttaminen olisi mahdollista. Yhteisöllisyyden arvot ovat vaihtuneet yksilöllisyyden arvoihin ja kuluttamisen ideologiaan. Nuoret tosin ajattelevat, että työmarkkinoilta löytyisi hyvin palkattuja hanttihommia, koulutusta ei ajatella oleellisena reittinä hyväpalkkaiseen työhön. Toisaalta nuorisosta löytyy myös heitä, jotka vastustavat kuluttamista, jonka vuoksi saatetaan kieltäytyä työstä ja koulutuksesta. (Hassinen 2004, 15-18.)

1990-luvulla alkaneessa työelämän rakennemuutoksessa teollisuuden ja metsätalouden työpaikat ovat vähentyneet ja työelämässä vaaditaan erikoistuneita ammattilaisia sekä suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle, terveys- ja hoitoalan osaajia. Tähän työelämän vaatimukseen nuoret eivät ole innostuneita osallistumaan. Nuoret ko-

kevat enemmänkin oman elämänsä projektiksi, jossa oma hyvinvointi ja ”itsensä toteuttaminen” on tärkeintä. (Hassinen 2004, 15-18; Salo 2012.)

Nuoren ajatusta koulutuksen tarpeellisuudesta työelämässä kuvaa hyvin fakta, että Suomessa on noin 110 000 20–29-vuotiasta nuorta, joilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. Toisen asteen tutkinnon puute onkin yksi suurimpia tekijöitä nuoren työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta syrjäytymisessä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.) Toisen asteen koulutuksen määrärahoja ollaan leikkaamassa vuoteen 2016 mennessä 220 miljoonalla eurolla. Koko Suomessa tämä tarkoittaa 7 351 opiskelupaikkaa. (Hartio 2012.) Tämän luvun voi ajatella lisänä tulevaisuuden syrjäytymisuhan alaisten nuorten määrään. Elokuun 2012 lopussa Suomessa oli työttömänä alle 25-vuotiaita 32 400, joka on 2 100 enemmän kuin edellisvuonna. Alle 20-vuotiaita työttömänä oli 8 300 nuorta. (Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsaus 2012.)

Nuorisotyöttömyyttä ja erityisesti sen pitkittymistä estämään on Kataisen hallitusohjelmassa määritelty Nuorten yhteiskuntatakuu. Nuorten yhteiskuntatakuun tarkoituksena on tarjota jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Käytännössä tämä tarkoittaa työllistymissuunnitelman tekoa työvoimatoimistossa. Henkilökohtainen työllistymissuunnitelma sisältää konkreettisia toimenpiteitä ja palveluja työttömyysajan pitkittymisen katkaisemiseksi. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.) Työllistymissuunnitelman mukaan nuorelle voidaan tarjota työnhakuvalmennusta, valmentavaa tai ammatillista työvoimakoulutusta tai työharjoittelu- tai työelämävalmennuspaikkaa tai palkkatuetta työtä. Nuorisotakuun toteutumiseksi on varattu ensi vuodelle 60 miljoonaa euroa. (Ihalainen 2011.)

Nuorten yhteiskuntatakuun pääpaino on siis ennaltaehkäisevissä toimenpiteissä, joista myös työpajatoiminta on yksi. Työpajatoiminta nuoren työelämään kannustavana tahona tulisi huomata laajemminkin, sillä nuorten syrjäytyminen tulee maksamaan yhteiskunnalle noin 400 miljoonaa euroa vuodessa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.) Monia hyviä toimintamuotoja onkin vakinaistettu, tästä esimerkkinä hankkeesta alkanut Jyväskylän Nuorten taidetyöpaja.

3 NUORTEN TYÖPAJATOIMINTA

Työpajatoiminta tuo syrjäytymisvaarassa olevalle nuorelle elämänhallinnallisia taitoja, kuten ajan hallintaa, esimerkiksi aikataulutusta ja rutiinia, uusia ystäviä, uusia taitoja sekä nuori voimaantuu tekemällä jotain mielekästä. Voimaantuminen tarkoittaa pätevyyden tunnetta, jossa nuori kokee olevansa merkittävä ja toimii sosiaalisessa ympäristössä omana itsenään ja kokee myös vaikuttavansa ympäristöönsä (Komonen 2007, 432). Voimautuminen on Anttosen (2011, 88) mukaan ihmisestä itsestään lähtevä voimantunteen kasvamisen prosessi, johon vaikuttavat toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet. Voimautuminen on mahdollista, kun edellä mainitut eivät uhkaa ihmisen tasavertaisuutta ja oman itsen määrittelyn oikeutta. Työpajatoiminnassa puitteet voimaantumiselle ovat otolliset, erityisesti jos nuori on ollut pitkään työttömänä ja kokee oman jaksamisensa puutteellisena. Nuori kokee työpajatoiminnassa ja siellä erilaisten asioiden tekemisen kautta onnistumisen kokemuksia, mikä saattaa johtaa myös jonkin muun asian kohentumiseen elämässä. Nuori voi löytää itsestään halun onnistua, sekä oppii ryhmä- ja yhteistyötaitoja.

Komonen (2007, 435) jakaa nuorten työpajatoiminnan kolmeen muotoon; starttipajatoimintaan, työpainotteiseen työpajatoimintaan ja pajakoulutoimintaan. Starttipaja tarkoittaa pajaa, jossa vuorottelevat yksilöohjaus ja pajassa tehtävä työ. Starttipaja on suunnattu nuorille, jotka eivät kykene osallistumaan työorientoituneeseen pajatoimintaan ja työn painopisteenä on nuoren sosiaalisten ja arjenhallinnallisten taitojen tukeminen. Työpainotteinen pajatoiminta keskittyy työelämäkokemuksiin ja työelämään tutustumiseen, tämä vaatii nuorelta jo motivaatiota työtä kohtaan. Työpainotteiseen pajatoimintaan kuuluu myös henkilökohtaisten valmiuksien kasvattamista. Pajakoulutoiminta on suunnattu perus- tai toisen asteen opintoja suorittavalle. Pajakoulu antaa mahdollisuuden tutkinnon tai sen osien suorittamiseen käytännöllisemmin. Pajakoulutusta on sekä työpajoissa että oppilaitoksissa.

Nykyisin työpajoille tulevat nuoret ovat yhä moniongelmaisempia. Monella ei ole peruskouluasteen jälkeistä koulutusta ja jos työtä on tehnyt, se on ollut työharjoittelua. Nuorten yleisimpinä ongelmina ovat mielenterveydelliset ja päihdeongelmat. Työpa-

januorten taustalla on myös ongelmia perhesuhteissa, syömishäiriöitä ja koulu-kiusaamista. Ongelmilla on tapana kasaantua ja harmittavan usein päihteet ja ma-sennus kulkevat käsi kädessä - toisella hoidetaan toista. Nuorten masennuksen taus-talla on kokemus siitä, että omalla elämällä ei ole merkitystä, jolloin päihteistä hae-taan lohtua ja pakoa vaikeasta arjesta. (Järvelä, Joutsi, Koskela & Natri 2008, 36-39.) Pajojen tavoitteena yleisesti onkin syrjäytymisvaarassa olevan nuoren elämänhallin-nallisten taitojen vahvistaminen, tulevaisuuden suunnitelmien selkiyttäminen ja oh-jaaminen takaisin palveluiden, työelämän ja koulutuksen pariin.

Työpajaohjauksen vahvuutena on sen kyky huomioida nuorten erilaiset elämäntilan-teet. Wrede-Jäntti (2003) on tutkinut työttömiä nuoria ja hän jakaa nämä nuoret nel-jään ryhmään (Ukkonen 2012; 12, 95). Tämän teorian mukaan nuoret jakautuvat opintoihin suuntautuviin, työhön suuntautuviin, vaihtoehtoisesti suuntautuviin ja suun-tautumattomiin nuoriin. Opintoihin suuntautuvat nuoret toivoivat saavansa kouluttau-tumisen kautta työtä, työhön suuntautuneet ovat aktiivisia työnhakijoita. Vaihtoehtoi-sesti suuntautuneet nuoret ovat omassa elämässään ja sosiaalisessa ympäristös-sään aktiivisia, he kokevat tärkeänä itsensä kehittämisen. Suuntautumattomilla nuo-rilla ei ole tulevaisuuden suunnitelmia, eivätkä he ole aktiivisia suunnittelemaan elä-määnsä. Työpajaohjaus huomioi nämä eri tavoin työhön suhtautuvat nuoret ja voisi sanoa, että työpajatoiminnan haasteena ovat suuntautumattomat nuoret.

Etsivää nuorisotyötä tehdään usein työpajatoiminnan yhteydessä. Etsivä työpari ni-mensä mukaisesti etsii nuoria, jotka ovat ”tipahtaneet” yhteiskunnan tukiverkosta; eli eivät ole koulussa, työttömänä työnhakijana tai työssä. Usein nuori on keskeyttänyt toisen asteen koulun tai armeijan. Nuorisolaki määrittelee etsivän työn seuraavasti:

”Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tar-peesta.” (Nuorisolaki 2012.)

Kerron seuraavassa kappaleessa etsivän työn menetelmän osa-alueet. Ensimmäi-nen osa-alue on kartoitus, jossa määritetään etsivän työn tarve tietyllä alueella, se on tilastotietojen kokoamista tietyistä alueesta ja sen asukkaista. Laadullinen kartoitus

tapahtuu työn ohessa, jolloin todella nähdään etsivän työn tarve. Seuraava vaihe on etsiminen, jossa työntekijät ”etsiytyvät” nuorten alueelle. Tämä on yksi työn haastavampia vaiheita; tarkoituksena on luoda kontakti alueen nuoriin, joilla voisi olla tarvetta etsivän työn palveluihin. Näiden nuorten löytäessä etsivien luo alkaa luottamussuhteen muodostaminen nuoren ja työntekijöiden välillä, joka useimmiten vie aikaa. Luottamuksen muodostuminen luo edellytyksiä psykososiaaliseen muutos- ja motiivintyöhön, jossa motivoidaan ja ohjataan nuorta tarvittavien palveluiden pariin. Tavoitteena on saada nuori tietoiseksi omista valinnoistaan ja vastuustaan oman elämänsä toimijana. Ohjaamalla madalletaan nuoren kynnystä siirtyä varsinaisiin hoito- ja palvelupisteisiin. Etsivä työntekijä on nuoren rinnalla kulkija, joka auttaa nuorta elämän asioissa. (Huhtajärvi 2007, 447-450.)

3.1 Sosiaalinen vahvistaminen

Sosiaalinen vahvistaminen ja sosiokulttuurinen innostaminen ovat suurimpia työpajatoiminnan teoreettisista viitekehyksistä. Sosiaalinen vahvistaminen (entinen syrjäytymisen ehkäisy) tarkoittaa yksilön tukemista ja elämänhallinnallisten taitojen vahvistamista.

”Työpajatoiminta voidaan nähdä yhtenä keinona, jolla nuorisotyössä tehdään nuorten elinolojen kehittämistä yli hallinto- ja toimialarajojen. Syrjäytymisen ehkäisyssä on 1990-luvulta alkaen pajoilla alettu yhä vahvemmin korostaa nuorten kasvun ja kansalaisvalmiuksien edistämistä ja tukemista sekä elämisen taitojen vahvistamista.” (Komonen 2007, 438.)

Sosiaalinen vahvistaminen ohjaajan toiminnan viitekehyksenä tarkoittaa oman käsitykseni mukaan nuorten omaehtoisen toiminnan tukemista, luotettavana aikuisena olemista ja kykyä auttaa nuorta löytämään omia voimavarojaan. Herrasen ja Lundbomin (2011, 6) näkökulmasta sosiaalisen vahvistamisen voi määritellä yksilön kokonaisvaltaiseksi tukemiseksi, jonka tavoitteena on yksilön hyvinvoinnin lisääminen ja sen edistäminen.

Mehtosen (2011, 19-20) mukaan sosiaalisen vahvistamisen ja nuorisotyön tärkeimpänä tavoitteena on ohjata nuorta yhteisöllisen toiminnan aktiiviseksi kansalaiseksi. Mehtonen kokee tämän olevan mahdollista toiminnassa, jossa vahvistetaan yksilön

toimijuutta käyttämällä osallistavia työtapoja. Osallistavien työtapojen kautta yksilö saa omana itsenään onnistumisen ja osallisuuden kokemuksia, joka myös tukee yhteisön jäsenyyden kokemusta ja sosiaalista osaamista. Työpajatoiminnan voisi ajatella osana työvoimapolitiittista verkostoa, johon nuoren on helppo kiinnittyä. Seppälä puhuu vahvistavista verkostoista sosiaalisen vahvistamisen välineinä (2011, 162-163). Seppälän mukaan verkostoissa toimiminen lisää hyvinvointia sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteisen toiminnan kautta. Toimintaan osallistuminen myös ehkäisee syrjäytymistä kiinnittämällä ihmisiä yhteiskuntaan.

Työpajoilla toimitaan niin yksilöllisellä, kuin yhteisöllisellä tasolla. Moni työpajalle tullut nuori on kokenut tulleen koulukiusatuksi, jolloin luottamuksen rakentaminen yhteiskuntaan ja muihin ihmisiin on haasteellista. Työpajatoiminta voi tukea näitä nuoria kokemaan yhteenkuuluvuutta ja arvostusta omana itsenään, tasapainoisessa ja turvallisessa ympäristössä. (Koskela 2008, 8-15.)

3.2 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on sosiaalipedagogiikan suuntaus, jossa tavoitteena on motivoida ihmistä osallistumaan kasvatuksellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen toiminnan kautta (Kurki 2000). Mielestäni nämä kaikki kolme puolta näkyvät erityisesti taidetyöpajatoiminnassa. Kasvatuksellisen toiminnan tavoitteena on persoonan kehittyminen, asenteiden muutos ja motivaation herääminen. Sosiaalisen toiminnan tavoitteena on vuorovaikutuksellisten taitojen ja osallisuuden lisääntyminen sekä socialisaatio, eli ryhmään ja yhteiskuntaan kiinnittyminen. Kulttuurisen toiminnan tavoitteena on luovuuden ja ilmaisun kehittyminen, jotka kehittyvät erityisesti taiteen ja sen tekemisen avulla.

Innostamisen avulla pyritään tukemaan ihmisten oma-aloitteisuutta, vapautta ja osallisuutta niin yksilö, kuin ryhmätasolla. Innostamisen ydin löytyy toiminnan ja sen reflektion aikaansaamien uusien toimintamuotojen kautta (Kurki 2000, 26). Toiminnan mahdollistajana on neljä osiota, jotka kaikki löytyvät työpajatoiminnasta. Toimintaa mahdollistaa innostaja (animator) eli tässä tapauksessa työpajaohjaaja, innostamisen

kohde eli työpajanuoret, itse toiminta, joka keskittyy muutokseen sekä instituutio, eli työpaja (mt., 47).

Innostaja, eli ohjaaja toimii sosiaalisten prosessien käynnistäjänä ja mahdollistajana, tavoitteenaan ihmisten herkistäminen ja motivointi kohti parempaa huomista. Ryhmäprosessin alussa ohjaaja on suuressa roolissa toiminnan suunnittelijana ja yhteisöllisyyden luojana. Innostajan ammatin ominaisuuksina Kurki (mt., 80-86) mainitsee olevan spontaaniutta, luovuutta, vapautta ja herkkyyttä ilmaista ja huomata omia ja muiden osallisuutta rajoittavia ja mahdollistavia tekijöitä. Osaavalla innostajalla on palvelun asenne ja halu auttaa. Innostamista ei voi tehdä suurpiirteisesti, vaan siihen vaaditaan paljon itsensä likoon laittamista aidon persoonan kautta. (mt., 84-86.)

3.3 Jyväskylän Nuorten taidetyöpaja ja Voimalaitos – Nuorten taitopajat

Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja aloitti toimintansa vuonna 2001 Jyväskylän työllisyyspalveluiden hankkeena. Rahoittajina toimivat Jyväskylän kaupungin työllisyyspalveluiden lisäksi kulttuurinen nuorisotyö ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR). Vuoden 2008 aikana työpajatoiminnassa tapahtui merkittäviä muutoksia, jolloin ESR rahoitukset työpajoille päättyivät. Nuorten taidetyöpajatoiminta oli osoittautunut tarpeelliseksi ja se pääsi osaksi Jyväskylän työllisyyspalveluiden vakinaista toimintaa. Lääninhallitus lähti mukaan toiminnan tukemiseen ja kehittämiseen, jonka rahoituksen avulla mahdollistettiin pienpajatoiminnan syntyminen vuonna 2008. (Yliruka 2011, 5.)

Nykyisin taidetyöpajoihin kuuluu Voltti -työharjoittelupajat ja Virta -pienpajat. Voltti -työharjoittelupajoja järjestetään kaksi vuodessa, yhden pajan kesto on viisi kuukautta. Virta -pienpajoja järjestetään kuusi vuodessa, yhden pajan kesto on kuusi viikkoa. Taidetyöpajalla kokoontuu 1-2 kertaa viikossa myös erilaisia teemapajoja ja ryhmiä. Nuorten taidetyöpajalla toimii tällä hetkellä myös 2-4 etsivää työparia. Etsivät työntekijät järjestävät myös viikoittaista toiminnallista ryhmätoimintaa, joka toimii melko yleisenä uusien ja vanhojen taidetyöpajanuorten tulevaisuuden suunnittelun paikkana. Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajan tiloissa toimii lisäksi musiikin teemapajoja, Reili –kuntouttava työtoiminta/paja, jonne hakeudutaan Työvoiman palvelukeskuksen

kautta, sekä työhön valmennusta ja pajakoulutusta. (Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja 2012.)

Nuorten Taidetyöpajan toimintaan kuuluu draama, kädentaito ja taiteet, liike ja ruoka sekä tulevaisuuden suunnittelu. Draama on aivan alusta lähtien ollut nuorten taide-työpajan toiminnan pohja. Draaman avulla nuori tutustuu muihin ja myös itseensä. Draaman tavoitteena on vahvistaa nuoren itsetuntoa ja ajattelua, sekä kielellisiä että kehollisia kykyjä. Se antaa rohkeutta ilmaista omia ajatuksiaan. Draama myös antaa onnistumisen kokemuksia ja vapauttaa tekemään virheitä. (Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja 2012.) Taide on toinen taidetyöpajan toimintojen pohja. Taiteen tekemisen avulla nuori saa virikkeitä, onnistumisen ja epäonnistumisen elämyksiä. Taiteen siimmän olemuksen voisi sanoa olevan terapeutin. Ilmaisullinen tekeminen auttaa kehittämään omaa persoonallisuutta ja näkemään ja kokemaan itsensä eri näkökulmista. Se antaa mahdollisuuden käsitellä omia tunteita ja tapoja. (Järvelä ym. 2008; 20, 54-59.) Taiteen tekeminen taidetyöpajalla käsitetään kaikkien mahdollisuudeksi, joka vahvistaa ja eheyttää ihmistä. Taidetyöpajalla ajatellaan, että kaikki voivat tehdä omannäköistään taidetta. (Westman 2007, 21-23.) Voltti -työharjoittelupajajakson lopuksi on usein pidetty taidenäyttely pajan aikana tehdyistä töistä, jolloin nuori saa kokea ylpeyttä tekemistä teoksistaan. Myös muilla pajoilla on pidetty erilaisia esityksiä, muun muassa Virtapajat ovat monesti keskittyneet nukketeatterin maailmaan, jolloin pajan lopuksi pidetään nukketeatteriesitys.

Taidetyöpajan liike- ja ruokaosio koostuu yhdessä pelaamisesta, urheilusta, kehon huollosta ja ruuan tekemisestä. Tavoitteena on terveellisten elämäntapojen harjoittelu yhteisöllisesti, yksilön hyvinvointia parantaen. (mt., 62-67.) Tulevaisuuden suunnittelu, urasuunnitelmat ja elämäntapaan liittyvä ohjaus kulkevat pajalla kaikkien toimintamuotojen rinnalla. Pajalla koetaan, että innostavan ilmapiirin avulla voivat tulevaisuuden suunnitelmatkin selkiytyä. Osalla pajalaisista on hyvin selkeät suunnitelmat tulevaisuudesta, osa nuorista vasta etsii tulevaisuuden suuntaa. Pajojen tavoitteena tulevaisuuden suunnittelussa onkin, että nuorella olisi pajan jälkeen ainakin jonkinlainen kuva siitä, mitä seuraavaksi tapahtuu. (Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja 2012; Seppälä 2004, 26-27.)

Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajan toiminta on monipuolistunut Euroopan sosiaalirahaston ja Jyväskylän kaupungin rahoituksella toimivan Voimalaitos - Nuorten Taitopajojen myötä, jolloin nuorella on enemmän vaihtoehtoja valita itselleen sopiva ja mieluisa paja. Hankkeen puitteissa järjestetään vuosittain kahdeksan pidempää neljän kuukauden mittaista pajaa sekä 14 lyhyempää, 4-6 viikon mittaista pajaa. (Voimalaitos - Nuorten Taitopajat 2012.) Voimalaitos taitopajat ovatkin moninkertaistaneet työpajoille otettavien nuorten määrän vuosittaisesta 50-60 nuoresta 350 nuoreen (Jokinen 2012). Tällä hetkellä 4 kuukautta kestävien taitopajojen teemoina ja nimikkeinä ovat Sisusta ja stailaa, Kuvasta viestiksi, Vasaroiden valmiiksi sekä Tuunaten tuotteeksi. Voimalaitos taitopajat pohjautuvat niin uusien taitojen opetteluun kuin oman ammatillisen osaamisen markkinointiin sekä näyttö- ja asiakastöiden tekemiseen. Voimalaitoksen noin kuukauden kestävät erikoispajat toimivat ensi vuonna 2013 nimikkeillä Starttipaja, Vola-bändipaja, Liikuntastartti sekä Ensi-ilta-teatteriproduktio. Voimalaitoksen alaisuudessa toimii lisäksi taitotiimi, johon otetaan muutamia nuoria vuosittain pajatoimintoja avustaviin ja tukeviin toimintoihin muun muassa palkkatuella. (Voimalaitos - Nuorten Taitopajat 2012.)

3.4 Nuorten työpajatoiminta Jyväskylässä

Jyväskylässä toimivan Nuorten taidetyöpajan, sekä Voimalaitos taitopajojen lisäksi Jyväskylässä pajatoiminnan kentältä löytyy Sovatekin Sauma -starttipaja. Nuori viettää Sauma -starttipajalla muutamia kuukausia tarpeen mukaan, jonka jälkeen hän voi siirtyä muuhun Sovatekin työpajatoimintaan, jotka vaativat itsenäistä otetta. Saumapajalla työpajatoiminta painottuu puu- ja käsitöihin. Sovatek -säätöillä on myös monia muita työpajatoimintoja, kuten kuntouttavaa työvalmennusta. (Sovatek 2012.)

Jyväskylän Nuorten taidetyöpajalla ja Voimalaitos-taitopajoilla pajat ovat eriytyneet eri aiheiden ympärille ja hyvin suurta roolia, varsinkin Voltti- ja Virtapajoissa, pitää draama.

Jyväskylästä löytyy myös autosynergian opetusautokorjaamo, joka järjestää autotekniikan työvalmennusta. Opetuskorjaamo toimii Jyväskylän maalaiskunnassa, valmen-

tautujat suorittavat työvalmennuksen aikana autojen huoltoja ja korjauksia asiakastyönä. (Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2012.)

Jyväskylän Katulähetys ry:n toimintaan kuuluu nuorisotyöttömyyden vähentämishanke. Nuorisotyöttömyyden vähentämishankkeeseen kuuluu 2 -vuotinen Saharanta – projekti, joka on käynnistynyt syksyllä 2011. Projektissa alle 25 -vuotiaat nuoret työskentelevät Vaajakoskella teollisuushallissa käytännön työtehtävissä, jonka yhteydessä nuorille järjestetään myös koulutusta. Yhdistyksellä on omaa etsivää nuorisotyötä, jonka tavoitteena on myös sijoittaa nuoria Saharanta -projektiin. Hankkeen tavoitteena on työpajatoiminnan vakiinnuttaminen Vaajakoskella. (Jyväskylän Katulähetys ry 2012.)

4 OHJAUS TYÖPAJATOIMINNASSA

Ohjaus työpajoilla on monipuolista, nuoresta tehdään selvitys ja hänen kanssaan pidetään henkilökohtaisia keskusteluita niin elämässä pärjäämisestä kuin tulevaisuuden suunnitelmista. Moni pajanuori työllistyy tai päätyy opiskelemaan pajan jälkeen. Ylösen mukaan (2007, 12-14) pajaohjaajan ja pajalaisen välinen suhde on kuin valmentajan ja valmennettavan suhde. Ohjaaja toimii oman elämäkokemuksensa kautta ja auttaa nuorta aktivoitumaan ja toimimaan oman elämänsä subjektina. Yhdessä oleminen, mielekäs ja luova tekeminen auttavat nuorta hahmottamaan omia voimavarojaan. Työpajaohjaus on niin konkreettista pajalla tehtävien asioiden opetusta ja ohjausta kuin myös yksilö- ja ryhmävalmennusta. Yksilö- ja ryhmävalmennus tarkoittaa nuoren ja ryhmän kanssa tehtävää mielekkään koulutuksen ja työpolkujen hahmotusta sekä nuoren aktiivisuuden herättelyä. Nuoren oman aktiivisuuden löytyessä ohjaajan tulee huolehtia siitä, että asioiden eteen ryhdytään tekemään konkreettisesti töitä. (Westman 2007, 68.)

Ohjaajuutta on melko vaikeaa määritellä kokonaisuudessaan, sillä menetelmiä on monia. Suurimmassa osassa näistä korostetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisen ympäristön vaikutusta nuoren omien voimavarojen lisääjänä. Nuorten työpajaohjauksen erityisenä tavoitteena voisi sanoa olevan nuoren itsetuntemukseen ja persoonaan

liittyvän kehityksen ja kasvun tukeminen. (Järvelä ym. 2008, 46.) Tässä tavoitetilana on, että nuori on itseään koskevan toiminnan tekijä, joka osallistuu aktiivisesti esittämieni ongelmien ratkaisemiseen - nuorta ei koeta avuttomana autettavana. Ohjauksessa tuleekin ottaa huomioon, että nuori on oman tilanteensa asiantuntija ja ohjaajan työn tavoitteena on vahvistaa ohjattavan nuoren toimintakykyä (Onnismaa 2007, 26-27). Luottamuksen rakentaminen ohjattavaan on tärkeää, kun toiminta on nuoresta lähtöisin.

Seuraavissa kappaleissa määrittelen taidetyöpajatoimintaan sopivaa sosiodynaamisen ohjauksen menetelmää ja sitä, millaisen kuvan olen saanut taidetyöpajalla saatavasta ohjauksesta. Myös aiemmat kappaleet sosiaalinen vahvistaminen ja sosiokulttuurinen innostaminen toimivat ja kuuluvat osaltaan työpajaohjauksen menetelmiin.

4.1 Sosiodynaaminen ohjaus

Sosiodynaaminen ohjaus on Vance Peavyn määrittelemä ohjauksen suuntaus, jossa korostuu ihmisen sosiaalinen luonne, ohjauksen luonne dialogisena prosessina sekä ohjaajan rooli valmentajana (ei asiantuntijana) ja kulttuurisen älykkyyden ymmärtäjänä. Sosiodynaaminen ohjaus soveltuu erityisesti ohjaajille, jotka työskentelevät elämän ongelmien kanssa taistelevien ihmisten kanssa. (Peavy 2006, 7-10.) Nuorten työpajatoimintaan tämän kaltainen ohjauksen suuntaus sopii mielestäni mainiosti.

Sosiodynaaminen auttamisfilosofia pohjautuu vuorovaikutukseen ja ohjaajan ja ohjattavan tasa-vertaisuuteen. Ohjaajan roolina on olla kuuntelija, jota kiinnostaa aidosti autettavan, eli ohjattavan elämäntarina ja elämänkokemukset, joiden mukaan ohjattava saattaa toimia. Ilman toisen ymmärtämistä ohjaajan on vaikeaa miettiä, miten ohjattavan saisi eroon esimerkiksi haitallisista elämänmalleista ja tavoista. Sosiodynaamisen auttamisfilosofian tarkoituksena on vahvistaa ohjattavan voimavaroja ja lisätä ohjattavan arvokkuutta ja valinnanvapautta. Sosiodynaamisen auttamisfilosofian taustalla on käsitys siitä, että yksilöä autetaan elämässä eteenpäin omia voimavaroja ja vahvuuksia kehittäen - ei keskittyen siihen, mikä on vialla. Auttaminen perustuu siihen, mitä voidaan oppia ja toteuttaa. (mt., 27-58.)

Sosiodynaamisen ohjauksen yleisstrategia perustuu neljään olettamukseen:

- Sosiaalinen elämä sisältää monenlaisia mahdollisuuksia ja rajoituksia.
- Ihminen luo itsensä muiden ja ympäristön vuorovaikutuksessa.
- Useimmat ohjaustyössä tehdyt ratkaisut ovat tilapäisiä ja yhdessä tehtyjä, ja ne ovat parhaimmillaan kun ne perustuvat yksilön voimavaroihin ja kykyihin.
- Ideoiden, kokemusten ja tiedon pohtiminen yhdessä, dialogisessa vuorovaikutuksessa, auttaa ihmistä näkökulmien muodostamisessa, joiden avulla on mahdollista muodostaa myös uusia toimintasuunnitelmia. (mt., 64.)

Sosiodynaaminen ohjaus on mielestäni hyvin ihmisläheinen ja ihmistä yksilönä kunnioittava ohjauksen muoto.

Jyväskylän taidetyöpajalla toimitaan useimmiten ryhmässä. Peavy (mt., 109-110) kertoo oppimisen tapahtuvan enimmäkseen ihmisten vuorovaikutuksen ja viestinnän kautta, erityisesti ohjaajan ja ryhmän antaman tuen ja rohkaisun avulla. Ryhmäohjauksessa ohjaajan tulee muun muassa antaa mallia viestinnästä, huolehtia siitä, että työskentely on emotionaalisesti turvallista, ottaa huomioon ryhmäläisten tietotaso, motivaation taso, kyvyt ja oppimistarpeet sekä järjestää työrauha.

4.2 Ohjaus Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajalla

Ohjauksen ytimessä Nuorten Taidetyöpajalla on Jorma Niemisen (2007, 37) mukaan lempeän määrätietoinen suosittelu ja mahdollisuuksien tarjoaminen ja esille tuonti. Mitään ei tyrkytetä väkisin. Taidetyöpajalla luotetaan esimerkin ja tekemisen voimaan. Työpajojen aikana nuoren kanssa pidetään tavoitekeskusteluita, joissa tulevaisuuden suunnitelmia pohditaan hyvinkin konkreettisesti. Keskusteluiden avulla määritellään tavoitteita pajajaksolle, pohditaan ja tartutaan nuoren elämänhallinnallisten asioiden ongelmiin sekä pyritään luomaan nuorelle realistinen kuva tulevaisuudesta. (Seppälä 2004, 27-28.) Pajalla on monia vierailevia ohjaajia, useimmiten eri taidealojen ammattilaisia, joilla työn painopisteet, persoonat ja tavat ovat erilaisia. Yhteistä kaikilla ohjaajilla on kuitenkin rohkeus olla oma itsensä ja halu vuorovaikutukseen. (Westman 2007, 68-69.)

Nuori ja ohjaaja ajatellaan työpajatoiminnassa tasavertaisina subjekteina. Tällöin ohjaaja toimii toiminnan mahdollistajana, joka järjestää sopivan ilmapiirin ja puitteet nuoren oppimiselle, oivaltamiselle ja tätä kautta myös kehitykselle. (Järvelä 2008, 69.) Työpajalle tuleva nuori koetaan ainutkertaisena yksilönä ja työpajaryhmän muodostuminen on myös jokaisella kerralla omanlaisensa prosessi. Vertaistuki on myös merkittävä osa työpajatoimintaa. Ryhmässä toimiminen vahvistaa nuoren motivaatiota tulla pajalle ja parantaa nuoren vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja. Nuori saa tukea muilta samankaltaisissa elämäntilanteissa olevilta, mikä vahvistaa samalla yhteenkuuluvuuden tunnetta. Me -henki on työpajoissa vahva. (Seppälä 2004; 32-34, 48.)

Nuori ohjautuu taidetyöpajalle usein työvoimatoimiston, tai jonkin muun sosiaaliturvan piiriin liittyvän tahon kautta. Sosiaalisten tukijärjestelmien sisällä tapahtuva ohjaus ei toteuta juurikaan sosiodynaamisen ohjauksen periaatteita. Virastoissa ohjaus määritellään useimmiten neuvonnaksi. Työntekijät ovat usein kiireisiä ja verkostotyö nuoren tilanteen kokonaiskuvan hahmottamiseen vajavaista. Nuori saattaa käydä monilla eri ”luukuilla”, joista jokaisella on oma roolinsa ja tavoitteensa, eikä nuorta koeta kokonaisuutena tai tiedetä nuoren tilanteesta kokonaisuudessaan. Taidetyöpajalla ohjaus on nuoresta lähtöisin. Nuorta ei pidetä asiakkaana, vaan omaan elämänsä vaikuttavana toimijana, joka vaan ei vielä hahmota omia voimavarojaan. Tällaisesta lähtökohdasta lähtevä työpajajakso voi tuoda nuorelle monia positiivisia kokemuksia omista kyvyistään ja mahdollisuuksistaan.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tutkimus on laadullinen, puolistrukturoitu haastattelututkimus. En juuri miettinyt muita mahdollisia tiedonkeruutapoja kuin haastattelua, sillä ilmiön kohderyhmä oli pieni, eli alle kymmenen henkeä ja koin saavani haastattelulla enemmän irti kohderyhmästäni kuin esimerkiksi strukturoidun kyselylomakkeen avulla.

Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteenä on tarkastella jotakin tiettyä toimintaa, kuvata jotakin tapahtumaa tai pyrkiä antamaan mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä. Ta-

voitteena on tutkia ei-mitattavissa olevia ominaisuuksia, esimerkiksi mielipiteitä. (Eskola & Suoranta 1998, 61.)

Tutkimukseni ilmiö ja tarkasteltu toiminta on työpajanuorten paluu pajoille, sekä mahdollisuus ohjauksen vaikuttavuuteen asiassa. Ilmiön taustalta muodostuu kysymys siitä; olisiko ohjauksen suuntaa syytä muokata tai kehittää, jotta samat nuoret eivät palaisi enää pajalle, vaan pääsisivät eteenpäin elämässään.

5.1 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Puolistrukturoitu haastattelu tarkoittaa haastattelutyypinä haastattelua, jossa haastattelukysymykset ovat kaikille haastateltaville samat ja joihin haastateltavat vastaavat omin sanoin (mt., 87). Koen tehdyissä haastatteluissa olleen piirteitä myös teemahaastattelusta, sillä jaoin haastattelun valmiiksi teemoihin, jotka ovat nuoren aiempi paja ja siihen liittyvä ohjaus, sekä nuoren nykyinen paja ja siihen liittyvä ohjaus. Haastattelukysymyksiä oli melko paljon ja monet kysymykset liittyivät toisiinsa. Aikomuksena ei ollut kysyä kaikkia rungossa olevia kysymyksiä jos koin vastaajan jo vastaavan toiseen kysymykseen. Toisaalta taas kysymyksiä voi olla monia ja erityisesti tarkentavia, jotta haastateltava saadaan vastaamaan.

Tyypillistä haastattelutilanteelle on, että haastattelija suunnittelee sen ennakoon, motivoi haastateltavaa vastaamaan, tunnistaa oman roolinsa haastattelijana sekä käsittelee haastattelun tuloksia luottamuksellisesti (mt., 86). Haastattelu on vuorovaikutuksellinen tilanne, jossa haastattelija pyrkii saavuttamaan haastateltavan luottamuksen (mt., 94).

5.2 Analysointi

Aineistoanalyysin tekeminen laadullisessa tutkimuksessa voidaan jakaa kahteen osioon. Sitä voidaan tehdä joko aineistolähtöisesti tai jonkin teorian pohjalta. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkija pyrkii tulkitsemaan aineistoaan ilman teoriaa ja etsimään asioita, jotka tulevat aineistosta esiin (mt., 157). Yleisempää on käyttää ana-

lyysin apuvälineenä jotakin näkökulmaa, esimerkiksi teoriaa. Useimmiten tutkijaa ohjaavat kuitenkin jonkinlaiset ennakkokäsitykset aineistoaan kohtaan.

Haastattelujen analyysimenetelmänä käytin teemoittelua ja aineiston ryhmittelyä, eli jaoin aineiston tutkimuskysymysten ja haastattelukysymysten mukaan. Haastatteluisa on neljä osiota; nuoren aiempi paja ja siitä saadut kokemukset, uusi paja ja syyt sille hakeutumiseen sekä ohjauksen merkitys aiemman ja nykyisen pajan aikana. Aineiston hankkimisen jälkeen litteroin aineiston, jaoin litteroidun aineiston teemoittain samalla pitäen mielessä tutkimuskysymykseni.

Teemoittelua käyttämällä aineistosta löydetään usein vastauksia käytännöllisiin ongelmiin, mutta se jättää tutkimuksen usein selvityksen tasolle (mt., 179-181.) Teemoittelun jälkeen aineistoa tulisi tulkita, verrata jo olemassa olevaan teoriaan ja tietoon, sekä muodostaa johtopäätöksiä. Teemoiteltua aineistoa voi myös tyypitellä, eli muodostaa tarinoista samankaltaisuuden ryhmiä. Tyypittely useimmiten tiivistää aineistoa. (mt., 182-183.)

5.3 Työpajanuorten haastattelut, suunnittelu

Haastatteluihin varattiin erillinen huone, jossa on toteutettu usein myös pajalle haun haastattelut. Toisaalta tila oli haastateltaville jo tuttu, mutta osa saattoi kokea sen myös ahdistavana. Tein esihaastattelun ystävälleni, joka kuuluu kohdejoukkooni, vaikka hän ei tällä hetkellä pajalla olekaan, ja voin käyttää myös hänen vastauksiaan hyväksi tutkimuksessa. Tärkeintä oli kuitenkin kysymysten toimivuuden testaaminen; saanko kysymyksilläni haastateltavat vastaamaan tutkimuskysymykseeni. Esihaastattelussa tuli ilmi, että kysymysrunko on hyvä, mutta itse sitä voisin hioa yhä. Mieleeni tuli jopa jonkinlaisen Likertin asteikon käyttäminen, esimerkiksi kysymyksessä: ”kuinka paljon pajalle hakeutumiseen vaikutti tietyt syyt”, 1-5. Kuitenkin syitä voi olla niin monia, enkä varmasti voi tulla ajatelleeksi kaikkia, joten luovuin asteikon käyttämisestä.

Käytin haastatteluiden aikana nauhuria, jotta pystyin keskittymään haastateltavaan ja kuuntelemaan kunnolla. Haastatteluiden välissä kirjoitin päällimmäisiä ajatuksia

muistiin. En sopinut haastateltavien kanssa nauhurin käytöstä etukäteen, joka Eskolan ja Suorannan (1998, 90) mukaan kannattaisi tehdä jo haastattelusta sovittaessa. Helposti ahdistuvalle ihmiselle nauhurin käyttö haastattelutilanteessa voi tehdä tilanteesta vieläkin ahdistavamman ja vaikeuttaa haastattelun toteutusta. Tällöin haastattelijalta vaaditaan tilanteen hallintaa ja vuorovaikutuksellisia taitoja, jotta haastateltava saataisiin rentoutumaan.

Päätin pitää työpajalla toteutettavat haastattelut kaikki samana päivänä, mikä teki päivästä melko rankan. Toisaalta saadut vastaukset eivät vaikuttaneet niin paljon haastattelutilanteeseen, kuin jos olisin kerinnyt pohtimaan haastatteluiden aineistoa enemmänkin haastattelujen välissä. Toisaalta taas haastatteluiden jakaminen eri päville olisi antanut mahdollisuuden muokata kysymyksiä paremmaksi.

5.4 Työpajanuorten haastattelut, toteutus

Haastattelupäivä sujui hyvin ja aikaa jäi välillä haastatteluiden välissä hengähtämiseen ja ajatusten jäsentelyyn. Yllätyin välillä haastateltavien avoimuudesta. Muutama haastateltava ei ollut pajalla paikalla, mutta löysin uusia haastateltavia heidän tilalleen. Kokonaismäärä oli 8 haastattelua, joista yksi (esihaastattelu) oli edellisenä päivänä.

Haastateltavat olivat iältään 18-26 -vuotiaita, joista kaksi oli poikia. Haastattelujen kestot olivat 15-40 minuuttia; osa haastateltavista puhui hyvin pitkään ja aiheen vierestäkin ja osa oli taas hieman hiljaisempia. Kyseessä oli kuitenkin yksilöhaastattelu, jolloin haastateltavan ja haastattelijan persoona ja heidän välinen vuorovaikutus vaikuttaa haastattelutilanteeseen (mt., 86). Nauhurin käyttö jännitti osaa haastateltavista, mutta melko huomaamattomasti sen käyttö onnistui, eikä mielestäni vaikuttanut juurikaan haastattelutilanteeseen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Yleisinä ajatuksina ennen litterointia ja sen aikana huomasin, että monella nuorella aiempi paja vaikutti uudelleen pajalle hakeutumiseen. Pajoille hakeutumiseen syitä oli monia, mutta toistuvina teemoina huomasin muun muassa luovan tekemisen tarpeen, sisällön hakemisen omaan elämään, elämönhallinnallisten taitojen kartuttamisen ja omien voimavarojen testaamisen. Tuloksista löytyi tietynlaisia polkuja uusiopajanuorten pajavalintoihin, eli tietyiltä pajoilta mentiin tietyille pajoille ja niillä oltiin tiettyjen syiden takia. Voimalaitoksen uusiopajanuoret olivat pajoilla oman mielenkiinnon takia. Heillä myös pajalla oleminen vaikuttaa eniten tulevaisuuden suunnitelmiin ja suuntaan.

”Tää niinku vastaa osaamista. Tää on kaikin puolin sellanen joka kiinnostti ja auttaa nyt sitten jatkossa.” (taitopajan poika)

Kuntouttavalla Reili -pajalla, sekä Virta- että Volttipajoilla olevat nuoret olivat pajoilla enemmän elämönhallinnallisten syiden takia. Pajoilta haettiin elämönhallintaa, eli muun muassa rutiinia, sisältöä, sosiaalisia oppeja ja ystäviä.

”Kyllä tää pääasiassa on semmonen henkireikä; näkee ihmisiä, on sosiaalisia kontakteja, on toimintaa, pitää herätä aamulla, pitää sitoutua johonkin säännölliseen. Niin se ruoskii mua eteenpäin vaikka ihan sama kuinka kivaa ois jäädä sinne kotiin sängynpohjalle, niin kyllä mä vaan tiedän sen et tää on mulle parempi vaihtoehto. En halua päästää itteeni enää nii helpolla, ei siitä seuraa mitään hyvää.” (Volttipajan tyttö)

Pajanuoret ovat useimmiten motivoituneita tulemaan pajoille. Työpajanuorilla on elämäkokemusta ja vahva kokemus siitä, että he eivät halua jäädä täysin toimeettomaksi. Monilla nuorilla oli melko selkeä käsitys taidoistaan, tavoitteistaan ja ongelmistaan. Hassisen (2007, 19) mukaan nykyään pajoille tulevat nuoret ovat yhä moniongelmaisempia. Nuorten taustoilta löytyy muun muassa sopeutumattomuutta esimerkiksi koulu- ja työelämään, päihteiden ongelmakäyttöä ja mielenterveydellisiä ongelmia. Tämä näkyi haastatelluissa, koin erityisesti tytöillä olevan erinäisiä päihde- ja mielenterveysongelmia tai sitten tytöt puhuivat avoimemmin asioistaan.

Suurin osa nuorista päätyi uudelleen pajalle jonkin sosiaalisiin tukijärjestelmiin kuuluvan tahon suosittelemana, esimerkiksi työvoimatoimiston, sosiaalitoimiston tai TYP:in kautta. TYP on työvoiman palvelukeskus, joka tekee moniammatillista palvelua asi-

akkaan työnhakutilanteen selvittämiseksi. Työvoiman palvelukeskuksen asiakkaaksi pääsee työvoimatoimiston tai sosiaalityön ohjaamana. (Jyväskylän kaupunki 2012.)

Ohjaus pajoilla on yleisesti ottaen koettu hyvänä. Pajaohjaaja on rento, avoin, ystävällinen, mutta osaa asiansa. Ohjaaja osaa antaa tukea tarvittaessa ja sitä pyytämättäkin. Ryhmässä toimiminen ja ryhmän tuki oli vastaajille mieluista. Moni oli pajalla myös harjoitellakseen sosiaalisia taitoja ja saadakseen uusia ystäviä.

Seuraavissa kappaleissa kerron tarkemmin tutkimustuloksista jaoteltuna tutkimusky-symyksittäin.

6.1 Syitä uusiopajanuorten uudelleen pajalle hakeutumiseen

Tutkimuksessani kartoitin syitä siihen, miksi jo kerran pajalla ollut nuori palaa pajalle uudelleen. Työpajojen tavoitteena on vahvistaa nuoren elämänhallinnallisia taitoja ja löytää nuorelle polkuja työhön tai koulutukseen.

Haastatellut nuoret olivat elämäntilanteiltaan hyvin erilaisia ja monella elämäntilanne vaikutti pajalle paluuseen. Suurin osa pajalle palaavista nuorista tulivat pajalle työvoimatoimiston tai TYP:in (työvoiman palvelukeskus) kautta. Tuen tarve nuorilla oli selkeä.

”Työkkärissä mulle sanottiin, et ei heillä riitä aikaa mulle. Että kun joutuu niin monella ihmisillä käymään kokoajan et ne ei kerkee keskustelemaan keskenään. Sit ne ehdotti tota TYP:iä. Ja sit sitä kautta mä pääsin tänne.” (taitopajan tyttö)

Kyselin myös syitä pajalle tuloon alun perin, ja muutamalla tämä oli syy myös palata pajalle. Tällaisina samanlaisina syinä nousi esille muun muassa rytmin, toiminnan ja sosiaalisten suhteiden hakeminen. Osalle paja on jonkinlaista kuntoutusta muiden tukitoimien ohessa. Nuoret myös tietävät hyvin muista auttavista tahoista ja monilla nuorilla olikin selkeä pajan ulkopuolinen tukiverkosto ja kuntoutussuunnitelma. Päihde- ja mielenterveyspalvelut kulkevat usein pajatoimintojen ohessa. Nuorta myös ohjataan muihin palveluihin tarvittaessa.

Työpajoille tulevat nuoret ovat kiinnostuneet taiteen tekemisestä ja paja koettiin myös paikkana jossa voi hengähtää koulutuksesta tai työn tekemisestä. Koulusta ei tarvitse erota pienpajajakson ajaksi. Nuoret myös kiintyvät helposti tiettyyn pajaan ja haluavat tälle myös uudelleen.

”Se et jäi hyvät kokemukset siitä edellisestä niin halusin sit tulla uudestaan.” (Volttipajan tyttö)

Syitä tuli myös siihen, miksei koulutus tai työelämä kiinnosta tai ole vaihtoehto nuorelle hänen mielestään. Nykypäivän koulumaailma on hyvin hektinen paikka, jossa usein koetaan tärkeänä suorittaminen ja menestyminen. Taideaineiden vähyys opetussuunnitelmissa näyttäytyy myös yhtenä syynä nuoren tulemiseen taidepajalle, taiteet kiinnostavat nuoria. Taiteiden tekemisen avulla nuori oppii paljon asioita itseltään ja muista, kun taas koulumaailmassa taideaineiden harvat tunnit ovat pitkälti suorittamista. Koulujen taideaineiden opetuksessa koetaan usein tärkeimpänä asiana valmis työ, eikä työn tekemisen aikana koettuja tunteita ja ajatuksia huomioida, reflektoida tai juurikaan arvosteta. Taidetyöpajalla taide koetaan välineenä, jonka kautta nuori saa yhteyden omaan ajatteluun, joka jäsentää nuoren ajatuksia tulevaisuudesta ja selkeyttää suunnitelmia. Nuori tutustuu tekemisen avulla erilaisiin taiteenaloihin joista voi myös löytää itselleen mielekkään alan, jota lähteä opiskelemaan. (Seppälä 2004; 9, 30-32.) Erityisesti Voimalaitos – Nuorten taitopajat toimivat tällaisena oman osaamisen kartoittajana alalle pyrkiessä.

Oppimisvaikeudet ja niiden tiedostaminen vaikuttavat myös koulutuspolkuihin yhä enemmän ja tällöin koulutuksen loppuun saattamiseksi pajakoulutus on yksi hyvä vaihtoehto. Työelämä taas koetaan liian vaativana, eikä työtä välttämättä saa vaikka kuinka hakisi. Kilpailu työelämässä on kovaa, eikä siinä koettu pärjäävän. Työelämän rakennemuutos vaikuttaa osaltaan työpaikkojen vähentymiseen erityisesti teollisuuden ja metsätalouden alalla.

”Niitten mielestä mä oisin voinu mennä syksyllä uudestaan työharjoitteluun, mutta mä olin sitä mieltä että mä en jaksa vielä mennä työelämään niin sit mä keksin tän pajan. – Tää on tässä välissä tämmönen toiminnallinen kuntoutus.” (Virtapajan tyttö)

Paja koetaan motivoivana paikkana, jossa voi olla oma itsensä, ja jossa saa onnistumisen kokemuksia ja tukea oman elämän hallintaan. Hallinnallisia asioita voi olla esimerkiksi päivärytmi ja asioiden tekeminen pajalla. Paja on monelle paikka, jossa saa määritellä omia voimavaroja.

Työpajapäivä kestää kuusi tuntia viitenä päivänä viikossa, mikä koetaan sopivana aikana. Kuntouttavalla Reili -pajalla pajapäiviä on viikossa kolme, johon nuoren on helppo sitoutua. Haastatellut nuoret Reili -pajalta olivat pitkälti sijoittuneet Voimallaitoksen taitopajoihin, jotka vaativat myös itsenäistä otetta. Tämän perusteella voisi sanoa Reili -pajan auttavan nuoria erityisesti muihin itsenäisimpiin pajatoimintoihin. Moni nuori selkeyttääkin omaa osaamistaan tietyllä aihealueella Voimallaitoksen taitopajalla ja aikoo hakeutua pajan jälkeen mahdollisesti opiskelemaan alaa tai työskentelemään kyseisellä alalla.

”Varmentuu aiemmat valinnat, ehkä jotenkin tulee jotain muita vaihtoehtoja, asiat tulee konkreettisemmaks.” (taitopajan poika)

Toisen pajan aikana nuoren kanssa määritellään tulevaisuuden tavoitteita samalla tavalla, kuin ensimmäiselläkin pajajaksolla. Monien nuorten käsitys omista tavoitteistaan ja mahdollisuuksistaan vahvistuukin erityisesti toisen pajan aikana.

6.2 Nuorten kokemuksia pajalla saadusta ohjauksesta

Aluksi kysyin nuorelta määrittelyä siitä, millaisia työpajaohjaajat hänen mielestään ovat. Nuori kokee ohjaajan mukavana aikuisena, joka ei yritä olla mitään muuta kuin on. Nuoret kuvailivat ohjaajan olevan tasapainoinen, itsevarma, rauhallinen, avoin, rento, jämäkkä, mutta osaava. Ohjaaja osaa ottaa toiset ihmiset huomioon ja kuunnella, ohjaaja myös hallitsee ja hahmottaa kokonaisuuksia ja hänellä on tilanteen taju. Eräs ohjaajan määritelmä:

”Nuorekas, hyväksyy nuoret just semmosena kun ne on, tajuaa meidän juttuja. On itekin semmonen sählääjä, ei tuu oloa että tuo on kauheen aikuinen. Tuntuu et se on samalla tasolla, mutta silti ohjaaja.” (taitopajan tyttö)

Pajalle paluuseen ohjauksen en koe vaikuttavan ainakaan negatiivisena asiana, sillä pajaohjaus on koettu hyvänä ja tarpeellisena. Nuori saa pajalta tarvitsemaansa ohjausta, joka myös selkeyttää tulevaisuuden suunnitelmia. Erityisesti henkilökohtaiset tavoitekeskustelut koettiin hyvänä apuna tulevaisuuden suunnittelussa.

”No kyllähä ne silleen selkeyttää ajatuksia, ja joillekin ihmisille, jotka ei niin paljon sitä analyysiä harrasta niin se saattaa aukaista silmiä et kun saa listattua ne asiat paperille ja niistä keskustellaan.” (Volttipajan tyttö)

Ohjauksen tarve ja moniammatillisen tuen puute saattaa kuitenkin ajaa nuorta takaisin pajalle. Oman tulevaisuuden suunnittelu itsenäisesti koetaan haasteellisena ja siihen vaaditaan tukea. Usein näissä tapauksissa kuitenkin luotettiin ulkopuoliseen apuun ja erityisesti lähellä toimiviin etsiviin työntekijöihin.

”Mä tiedän mitä mä teen joulukuun loppuun asti. Mutta en oo kerennyt käymään työvalmentajalla. En tiää yhtään mitä teen pajan jälkeen.” (taitopajan tyttö)

Nuori kokee saavansa arvostusta, palautetta ja tukea ohjaajalta. Tukea tulevaisuuden suunnitteluun moni nuori koki saavansa keskusteluista, osa toivoi kuitenkin enemmän selkeitä vaihtoehtoja ja ns. ”perseelle potkimista”. Osa nuorista ei kokenut tarvitsevänsä mitään erityistä tukea, mutta koki että sitä olisi tarvittaessa saanut.

”Keskustelut on hyödyllisiä. Kyllähä ne selkeyttää tulevaisuuden suunnitelmia ja selkeyttää ajatuksia.” (Volttipajan tyttö)

”Täältäähän niitä ideoita saa, jos saa. Ei ole vielä tullut hirveen isoo ideaa. Pajan lopun jälkeen voi miettiä.” (Virtapajan tyttö)

Edellä olevissa uusiopajanuorten kommentteissa tulee ilmi paja-ajan kesto tulevaisuuden suunnittelun näkökulmasta; Volttipaja on pitkäkestoisempi ja nuorten kommenttien mukaan selkeyttää enemmän tulevaisuuden suunnitelmia kuin lyhytkestoisempi Virtapaja. Lyhytkestoinen paja saatetaan kuitenkin valita oman elämäntilanteen ja työmarkkinatuen saatavuuden perusteella. Monella nuorella on myös vaikeuksia sitoutua pitkäaikaiseen toimintaan. Tämä osoittaa, että lyhyt pajajakso auttaa vähemmän tulevaisuuden suunnittelussa kuin pidempi. Pajat voisivat yleisesti ottaen olla pidempiä, tämä tuli myös esille tutkimuksessa.

”Se loppui niin yllättäen, jäi jotenki niin tyhjän päälle, et mitä täs tekee. - Ehkä jollain tavalla olis voinu olla jotain purkuu, se oli niin sellanen intensiivinen ja tiivis aika.” (erikoispajan tyttö)

Tuen tarve oli nuorilla erilainen. Tarpeen näkeminen vaatii ohjaajalta ihmistuntemusta, läsnäoloa ja ammatillista osaamista. Tietynlaisia ja tietynlaista tukea tarvitsevia nuoria ohjataan erilaisille pajoille. Kuntouttavalla Reili -pajalla nuoret vaativat enemmän tukea ja toiminnan voisi nähdä hyvinkin ohjaajalähtöisenä ryhmätyöskentelynä. Voltti- ja Virtapajoilla on niin yksilö- kuin ryhmätöitä, kun taas taitopajoilla työtä tehdään enimmäkseen yksilöinä ja erikoispajoilla, kuten Ensi-ilta -teatteriproduktiossa ja Vola -bändipajalla toiminta on enimmäkseen ryhmästä ja sen tavoitteista riippuvainen. Toiminnan tavoitteellisuus koetaan myös osaltaan pajalla olemisen mielekkyyteen.

”Haen täältä sitä rytmiä, toivoisin että olis vähän selkeempi se mitä tehdään. Ei aina tiedä mitä se (klo) 9-15 sisältää, sitä enemmän ehkä sitä järjestelmällisyyttä kaipais siinä kohtaa.” (taitopajan poika)

Myös työvoimatoimisto ja muut nuorten syrjäytymisen kanssa kamppailevat tahot alkavat tietää enemmän nuorten työpajoista ja niiden sisällöistä ja osaavat ohjata nuoria heille sopivaan pajatoimintaan. Nuoria olisi tosin tulossa pajoille enemmän, kuin mitä sinne pystytään ottamaan. Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja on laajentanut toimintaansa näiden kymmenen vuoden aikana hyvin tehokkaasti, ja osoittanut tarpeellisuutensa nuorisotyöttömyyden pitkittymisen ehkäisijänä ja nuorten koulutukseen ja työelämään ohjaajana.

Moni nuori on taito- ja erikoispajoilla omien tulevaisuuden kiinnostustensa johdosta, kokeilemassa taitojaan tietyllä osa-alueella. Nuoret kokivat, että pajatoiminnasta saa tukea tulevaisuuden suunnitelmiin ja varmistusta omaan osaamiseensa, vaikka ohjaajat eivät useimmiten anna mitään selkeitä vaihtoehtoja. Palautteen saaminen ohjaajilta omasta toiminnasta koettiin myös tärkeänä.

”Sitä samaa hommaa lähen tekemään, mitä siellä aloteltiin. Tuli niin se semmonen varmuus ja hyvää palautetta sitten, että tähän sun kannattaa panostaa.” (erikoispajan tyttö)

Etsiviä työntekijöitä käytettiin myös yleisenä apuna tulevaisuuden polkuja kartoittaessa. Heidän viikoittainen ryhmä koettiin sellaisena paikkana, jossa voi käydä pajajakson jälkeen selkeyttämässä tulevaisuuden suunnitelmia.

”On ollu semmonen idea, että tää menee siitä kuntouttavasta työtoiminnasta, sitten työharjoitteluun ja sit siitä ettiä oikeita töitä. Niiden etsivien työntekijöiden kanssa katsotaan sitten niitä paikkoja, kun on saanu täällä myös niitä näyttötöitä valmiiks.” (taitopajan poika)

6.3 Kehittämisen kohtia

Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajalle on hakeutunut yhä enemmän jo pajan käyneitä nuoria, syksyllä 2012 heitä oli pajoilla noin kymmenen (Nieminen 2012). Voisiko tämän perusteella ajatella, että työpajan tavoite on epäonnistunut, jos nuori palaa pajalle? Pajalle on helppo palata, ja sen kuuluukin olla sellainen paikka, jossa nuori saa olla oma itsensä ja kokee arvostusta. Nuorten haastatteluissa tuli ilmi, että pajalla on mukavaa olla ja yhtenä näkökulmana tähän onkin, että nuori ei halua mennä enää oman mukavuusalueensa ulkopuolelle ja tällöin palaa pajalle yhä uudelleen.

Toinen näkökulma tästä asiasta on pajatoiminnan voimauttamisen käsite. Sen mukaan nuori tekee ja kokee pajalla ensimmäistä kertaa sellaisia, jopa epämiellyttäviä asioita, joita nuori ei ole välttämättä koskaan ennen tehnyt tai kokenut itselleen mahdollisena. Tämä tuo nuorelle onnistumisen kokemuksia, jonka ansiosta hän saattaa herkemmin lähteä jonnekin uuteen paikkaan, jota ei ole myöskään ennen tehnyt tai kokenut itselleen mahdollisena. Tässä tapauksessa työpajatoiminnan tavoitteena on työelämään tai koulutukseen hakeutuminen, jonka nuori on ennen pajaa saattanut kokea ahdistavana ja epämiellyttävänä.

Myös ajatusmaailma työtä kohtaan on muuttunut. Työnteko ei ole enää itseisarvo, vaan useille itsensä kehittäminen ja uudet kokemukset ovat tärkeämpää kuin aiemille sukupolville itsestään selvytensä ollut velvollisuus työtä kohtaan. Tämä näkyy myös Wrede-Jäntin (2003) tutkimuksessa ja hänen jaottelussaan työttömistä nuorista (Ukkonen 2012; 12, 95). Vaihtoehtoisesti suuntautuneet nuoret eivät koe palkkatyötä tärkeänä, vaan omien intressien mukaan eläminen ja siihen panostaminen oli heille

elämässä tärkeintä. Nuorten taidetyöpaja ja Voimalaitoksen taito- ja erikoispajat vastaavatkin nuorten itsensä toteuttamisen tarpeeseen, kuitenkin tyrkäten nuoria enemmän työelämää kohti. Nuori on saattanut pajatoiminnan aikana huomata, että häntä voidaan arvostaa, vaikka hän ei opiskele tai tee työtä, ja kokea myös itsensä arvokkaaksi. Myös työttömänä oleminen on hyväksyttävämpää, jos yksilö on muutoin aktiivinen. Nämä asiat vaikuttavat pajoille paluuseen ja yleisesti ottaen myös siellä olemiseen.

Eräs nuori toivoi enemmän pajoja eri aiheiden ympärille. Komonen (2007, 436) kutsuu hänenlaisiaan nuoria työpaja ”shoppailijoiksi”, jotka käyvät yhteiskunnan palveluvalikoimassa ostoksilla tarttuen itselleen mielekkäisiin mahdollisuuksiin. Hänellä myös pajalle tulemisen syynä oli kokeilla uutta alaa. Näitä nuoria on yhä enemmän, jotka käyttävät yhteiskunnan palveluverkkoa itsensä toteuttamiseen.

Joillekin nuorille toinen pajajakso voi olla hyvinkin tarpeellinen. Monille nuorille niin rahallisen- kuin sosiaalisen tuen tarve, sosiaalisten suhteiden harjoittelun tarpeet, vuorovaikutuksen puute tai oman jaksamisen ja voimavarojen arviointi luo ajatuksen pajalle paluusta. Haastatteluissa tuli myös ilmi jonkin muun nuorta tukevan tahon vaikutus nuoren pajalle paluuseen. Osassa näistä tapauksista nuori on itse todennut haluavansa mieluummin pajalle kuin työelämää. Haastatellut nuoret myös puhuivat etsivien viikoittaisesta ryhmästä tulevaisuuden suunnittelun areenana; olisiko mahdollista käyttää tätä toimintamuotoa enemmän hyödyksi kaikkien työpajoilla olevien nuorten kesken?

Pajaohjaajat ovat usein eri alojen ammattilaisia, joille työn pääpaino on oman osaamisensa jakamisessa. Urasuunnittelun asioissa heillä on varmasti tietoa oman alansa koulutusmahdollisuuksista, mutta se ei ole aina juuri sitä tietoa ja ohjausta, jota nuori tarvitsisi. Ohjaajan vahvuutena on se, että hän näkee nuoren potentiaalin tietylle alalle ja tuntee omat pajanuorensa. Nuoret kunnioittavat pajaohjaajaa ja melko helposti lähtevät toteuttamaan palautteen pohjalta muodostamia koulutuspolkuja, josta olen itse myös yksi esimerkki. Tutkimuksessa tuli ilmi myös tämän perusteella tehdyn uravalinnan epäonnistuminen. Nuori ei ole käynytkään hänelle suositeltua koulua loppuun, on pettynyt joko koulutuksen sisältöön tai muotoon ja palaa pajalle hakemaan uutta palautetta ja suuntaa tulevaisuudelleen. Ei voi kuitenkaan sanoa, että tämä olisi

kovin yleistä, kyse on muutamista pajanuorista. Nuoret pitävät pajaa omana turvapaikkanaan, josta saa päiviin mukavaa tekemistä, suuntaa ja ideoita tulevaisuuteensa.

Pajaohjaajalta vaaditaan paljon ja ohjaaja tekeekin työtään koko persoonallaan. Ohjauksen parannukseksi haastatteluissa tuli esille yksittäisiä asioita, kuten järjestelmällisyyden puuttuminen työpajan sisällöissä nuoren hakiessa elämäänsä rytmiä ja rutinua. Työpajaohjaajalla tulisi olla suhteellisen selkeä kuva ohjattaviensa tarpeista, aina nuori ei osaa sanoa häntä vaivaavista asioista, mikä vaatii ohjaajalta vahvaa ihmistuntemusta ja rohkeutta vuorovaikutukseen. Ohjaajan läsnäolossa oli myös toivomisen varaa. Haastattelun nuoren mukaan ohjaaja oli liian kiireinen, kävi erilaisilla kursseilla, eikä siis ollut pajapäivissä täysillä mukana. On todella hyvä, että pajaohjaajat kouluttavat itseään ja vahvistavat ammattitaitoaan, sen ei vain tulisi mennä nuoren edun edelle. Tällöin toiminnassa tulisi olla myös muita ohjaajia, jotta yhden kouluttautuminen ei häiritse toimintaa, sillä useat pajanuoret ovat melko riippuvaisia ohjaajistaan ja vaativat paljon ohjausta. Tekemisen toivottiin myös olevan enemmän ryhmässä tekemistä, voi olla että aina pajan sisältö ei aina vastaa odotuksia, ja aiemman pajan aikana koettu ryhmässä toimiminen onkin erilaista toisen pajan aikana.

Tutkimuksessa tuli ilmi, että työpajaohjaus tulevaisuuden suunnittelun asioissa koettiin melko suurpiirteisenä. Nuoret kokivat saavansa ohjaajilta tukea, mutta suurin osa haastatelluista koki hyvin vahvasti, ettei sitä tarvinnut. Koen kuitenkin, että yksi selkeä syy nuoren pajalle paluuseen on tuen tarve. Tukea on monenlaista ja tässä keskityn erityisesti tulevaisuuden suunnitteluun saatavaan tukeen, sillä koen sen vaikuttavan eniten nuoren työpajalle paluuseen. Työpajaohjauksen tarkoituksena on vahvistaa ohjattavan toimintakykyä ja mahdollisuutta omien tulevaisuuden polkujen hahmottamiseen. Tässä kohdassa herää kysymys siitä, kuinka tarkkoja tulevaisuuden polkuja työpajatoiminnan tulisi nuorelle antaa? Tutkimus osoittaa, että urasuunnittelu työpajatoiminnoissa voisi olla hieman paneutuvampaa ja ammattimaisempaa. Tämä vaatisi mahdollisesti lisäkoulutusta työpajojen ohjaajille, mutta toinen ja ehkäpä helpompi tapa olisi yhdistää toimintoja. Työpajoilla voisi olla yhteistyötä työvoimatoimiston ammatinvalinnan ja urasuunnittelupalveluiden kanssa, jotta nuori saisi ammattimaista tukea ja tietoa ammatinvalintansa ja tulevaisuuden suunnitelmien selkiyttämisessä.

7 LOPUKSI

Nuorten työpajatoiminta on hyvissä kantimissa, vaikka erilaista toimintaa ja työpajoja voisi olla enemmänkin. Jyväskylän Nuorten taidetyöpaja on kehittynyt, erityisesti Voimalaitos – Nuorten taitopajat -hankkeen myötä, erinomaiseksi toiminnaksi nuorten työttömyyden ja syrjäytymisen vähentäjänä. Pajoilla työskentelevien nuorten määrä on Voimalaitoksen taitopajojen kautta kasvanut vuosittaisesta 50-60 nuoresta noin 350 nuoreen. (Jokinen 2012.)

Ensi vuonna 2013 opetus- ja kulttuuriministeriö päättää ammattikoulutuksen määrärahojen leikkauksista. Keski-Suomen alueella on suunnitelmissa vähentää noin 964 opiskelupaikkaa ammatillisissa oppilaitoksissa vuoteen 2016 mennessä. (Hartio 2012.) Tämä luo kasvavan paineen myös työpajoja kohtaan, sillä peruskoulun jälkeinen koulupudokkuus kasvaa entisestään ja kouluttamattomia nuoria on vielä enemmän. Myös nuorten yhteiskuntatakuu on ristiriidassa määrärahojen leikkausten kanssa. Valtio luo uusia tukiverkkoja, eli yhteiskuntatakuun nuorten tukemiseksi, mutta poistaa samalla pitkään kehitettyjä ja toimivia rakennelmia. (Hartio 2012; Pasanen 2012.)

Keskisuomalaisen pääkirjoituksessa 14.11.2012 Pasanen kertoo Jyväskylän ammatitioppilaitoksessa toimivasta kuminauha -mallista, jonka mukaan ammattiopisto toimii kuminauhan tavoin sellaisten nuorten kanssa, jotka ovat vaarassa keskeyttää koulutuksensa. Yksi kuminauhan venymismuodoista onkin ammattikoulutuksen yhteistyö taidetyöpajojen kanssa. Nuori voi pitää vapaa-jakson, jonka aikana työpaja ottaa hänestä kopin ja saattaa onnistua motivoimaan nuorta jatkamaan koulutustaan. Pasanen kysyykin, onko tällaisten leikkausten tapahtuessa enää varaa huolehtia kuminauhamallista ja tukea tarvitsevista nuorista.

Työpajojen määrärahojen leikkauksia ei ole tällä hetkellä näkyvissä, mutta työpajoille tulisi antaa suurempi arvostus syrjäytymisuhan alla olevien nuorten tukijana. Myöskään määräaikaisten hanke-rahoitukset eivät luo hyvälle toiminnalle pysyvää asemaa.

Työpajoja tulisi tukea ja vakinaistaa, jotta he voivat tukea yhteiskuntamme nuoria. Työpajojen mitattuja hyötyjä ja hyväksi todettuja toimintamuotoja on lukematon määrä.

Tärkeintä tässä asiassa ovat kuitenkin työpajanuoret. Nuoret saavat pajoilta elämänsä rytmiä, vuorovaikutuksellisia taitoja ja elämyksiä. He suhtautuvat tulevaisuuteen positiivisemmin kuin aiemmin, vaikka pajajaksoja olisi takana moniakin. Taide-työpajan tulisi toimia tulevaisuudessakin siltä pohjalta, että työpajojen toimintaan osallistuminen on mahdollista kaikille sen kohderyhmään kuuluville nuorille. Työttömyyden pitkittyessä on aina vaikeampaa lähteä uudelleen liikkeelle.

Ohjaus pajatoiminnassa on tutkimuksen mukaan onnistunutta. Ohjaajat ovat eri alojen ammattilaisia, persoonia, joiden osaaminen valjastetaan nuorten tarpeisiin. Ohjauksessa tulee pitää mielessä se, että nuori on toiminnan lähtökohta. Tutkimustulokset osoittavat, että nuorten työpajatoiminnan urasuunnittelu ja tulevaisuuden suunnitelmien ohjaus voisi olla ammattimaisempaa. Tähän voisi käyttää myös muita, siihen erikoistuneempia tahoja, joita ovat esimerkiksi työvoimatoimiston urasuunnittelu- ja ammatinvalintapalvelut, sekä usein työpajojen ohessa toimiva etsivä työ. Muiden tahojen käyttämisen avulla taidetyöpaja säilyisi yhä ”mihinkään pakottavana tahona”, jossa suunnitelmien selkiytymisessä luotetaan taiteen voimaan ja lempeän määrätietoiseen suositteluun. On tärkeää pitää paja nuorelle matalan kynnyksen paikkana, mutta olisiko jo aika käyttää kovempia keinoja nuoren työelämäreitien etsimiseen, vai vähentäisikö se hakijamääriä? Jyväskylän Nuorten työpajatoiminnan laajeneminen on tosin auttanut nuorten suunnitelmien selkeyttämiseen jo etsivän työn käyttämisen avulla. Heidän viikoittainen ryhmänsä on näyttäytynyt hyvin tarpeelliselta nuorten tulevaisuuden ja käytännön asioiden selvittämisen kannalta. Näitä toimintoja voisi mielestäni enemmänkin yhdistää.

LÄHTEET

Anttonen, Erja. 2011. Yhteisötaide eri ikäisten kohtaamisessa. Löytäjä saa pitää. Teoksessa Herranen, Jatta & Lundbom, Piia (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistisen ammattikorkeakoulun verkkojulkaisu, 88. Viitattu 19.10.2012. <http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf>

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä; Gummerrus Kirjapaino Oy.

FINLEX, Nuorisolaki. Viitattu 25.10.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Hartio, Ilkka 13.11.2012. 954 amispaikkaa leikkuriin. Jyväskylä; Keskisuomalainen.

Hassinen, Markku 2004. Starttipaja Aapinen. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry; Balanssi Akatemia. Edita Prima Oy.

Herranen, Jatta & Lundbom, Piia (toim.) 2011. Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistisen ammattikorkeakoulun verkkojulkaisu. Viitattu 19.10.2012. <http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf>

Huhtajärvi, Piia 2007. Ammatillinen etsivä työ. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 446- 457.

Ihalainen, Lauri 26.9.2011. Nuoret ja yhteiskuntatakuu. Työministeri Lauri Ihalaisen esittelykalvot aloitustilaisuudessa 26.9.2011. Helsinki. Viitattu 29.10.2012. http://www.tem.fi/files/30957/Nuoret_yhteiskuntatakuu_Ihalainen.pdf

Jokinen, Esa 20.10.2012. Nuorten työpajatoimintaa jatkettava. Jyväskylä; Keskisuomalainen.

Jyväskylän Katulähetys ry. Saharanta-projekti. Viitattu 19.10.2012.
<http://www.jklkl.fi/index.php?id=424>

Jyväskylän kaupunki. Työvoiman palvelukeskus. Viitattu 19.10.2012.

http://www.jyvaskyla.fi/palvelut/tyollisyysenedistaminen/tyovoiman_palvelukeskus

Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja. Viitattu 19.10.2012.

<http://www.jyvaskyla.fi/taidepaja>

Järvelä, Sampo & Joutsen, Else & Koskela, Virpi & Natri, Tommi 2008. Starttivalmennus. Taiteen tekemisen keinoin kohti elämää. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Tampere; Juvenes-paino Oy.

Komonen, Katja 2007. Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. Teoksessa Hoikka-la, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 429- 445.

Koskela, Virpi 2008. Miten nuoret tunsivat hyötyneensä Starttipajasta. Ryhmään kuulumisen merkitys. Teoksessa Järvelä, Sampo (toim.) Starttivalmennus. Taiteen tekemisen keinoin kohti elämää. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Tampere; Juvenes-paino Oy, 8-15.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere; Vastapaino.

Lund, Pekka 2006. Torjuttu toivottomuus. Sininauhaliitto. Juva; PS-Kustannus.

Mehtonen, Tuija 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Herranen, Jatta & Lundbom, Piia (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen käytänteinä ja kokemuksina. Humanistisen ammattikorkeakoulun verkkojulkaisu. Viitattu 19.10.2012.
<http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf>

Nieminen, Jorma 2012. Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja 6.9.2012. Jyväskylä.

Onnismäki, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki; Hakapaino Oy.

Pasanen, Inkeri 14.11.2012. Kuminauha katkeaa. Pääkirjoitus. Jyväskylä; Keski-suomalainen.

Peavy, R. Vance 2006. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Helsinki; Psykologien kustannus Oy.

Salo, Mailis. Tiivistelmä työministeriön julkaisemasta *Työelämä 2025* –raportista. Jyväskylän yliopisto, Kielikoulutuspoliittisen KIEPO-projektin selvityksiä ja katsauksia. Viitattu 6.11.2012.

<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/tutkimus/projektit/kiepo/Tiivistelma.pdf>

Seppälä, Arja. 2004. Elämää, taidetta, ihmisyyttä ja oppimista. Nuorten taidetyöpaja -hanke ideasta käytäntöön. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Seppälä, Hanna-Riikka 2011. Vahvistavat verkostot. Teoksessa Herranen, Jatta & Lundbom, Piia (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen käytänteinä ja kokemuksina. Humanistisen ammattikorkeakoulun verkkojulkaisu, 162-163. Viitattu 19.10.2012. <http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf>

Sovatek-säätiö, Sauma Starttivalmennus. Viitattu 19.10.2012.

<http://www.sovatek.fi/nuoret.shtml>

Työ- ja elinkeinoministeriö. Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. TEM raportteja 8/2012. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto. Viitattu 18.11.2012.

[http://www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatakuu_tyoryhman_raportti_\(2\).pdf](http://www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatakuu_tyoryhman_raportti_(2).pdf)

Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsaus, elokuu 2012. Verkkojulkaisu. Viitattu 19.10.2012. <http://www.tem.fi/files/34202/ELO12.pdf>

Työpajatieto 2012. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Viitattu 18.11.2012.

<http://www.tyopajatieto.fi/tyopajatieto/>

Ukkonen, Milla 2012. Nuortentalo Katutason osallisuuden vahvistaminen. Osallisuutta nuorisotyön ja työllistämisen risteyksessä. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveystieteiden kehittäminen ja johtamisen koulutusohjelma, ylempi AMK.

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2012. Viitattu 19.10.2012. <http://www.tpy.fi/>

Vehviläinen, S. 2001. Ohjaus vuorovaikutuksena. Helsinki; Gaudeamus Kirja.

Voimalaitos – Nuorten Taitopajat -hanke. Viitattu 19.10.2012.

<http://www.voimalaitostaitopajat.fi/>

Westman, Maija-Liisa (toim.) 2007. Ensi-illan ihme. Nuorten taidetyöpaja 2001-2007. Verkkojulkaisu. Viitattu 19.10.2012.
[http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvas
skylawwwstructure/39423_Taidetyopaja_sisus.pdf](http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvas skylawwwstructure/39423_Taidetyopaja_sisus.pdf)

Yliruka, Anni 2011. Työ ja taide käsikädessä. Perehdytyskansio taidetyöpajalle. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Sosiaali-ala.

Ylönen, Olli 2007. Tekijät ja yhteistyökumppanit. Teoksessa Westman, Maija-Liisa (toim.) Ensi-illan ihme. Nuorten taidetyöpaja 2001-2007. Verkkojulkaisu, 12-14. Viitattu 19.10.2012.
[http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvas
skylawwwstructure/39423_Taidetyopaja_sisus.pdf](http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvas skylawwwstructure/39423_Taidetyopaja_sisus.pdf)

LIITTEET

Liite 1.

HAASTATTELUKYSYMYKSET

PERUSKYSYMYKSET

- Millä pajalla olit aiemmin ja millä olet nyt?
- Ikä?
- Aiempi koulutus/työkokemus? (Elämäntilanteesi nyt?)

AIEMPI PAJA

- Miten aiempi paja meni?
  - Miksi alun perin hait pajalle?
  - Milloin paja oli?
  - Mitä opit/sait pajalta?
  - Mitä pajan jälkeen tapahtui?
  - Haitko kouluun/töihin aiemman pajan jälkeen?
- Millaisia odotuksia sinulla oli pajatoiminnasta?
  - Vastasiko pajatoiminta odotuksia?
- Autoiko aiempi pajajakso tulevaisuuden suunnittelussa?
  - Miten?

OHJAUS

- Miten kuvailisit työpajaohjaajaa? Millainen tyyppi hän on?
- Millaisia ohjaajat mielestäsi ovat? (opettajia, kavereita.. ts. ohjaajien rooli suhteessa ohjattavaan?)
- Miten kuvailisit aiemmalla pajajaksolla saatua ohjausta? (liikaa, liian vähän...)
- Koitko saavasi pajaohjaajilta tukea?
  - (Millaista tukea?)
  - Millaisiin asioihin?
  - Saitko tukea tulevaisuuden suunnitteluun?

- Koitko saavasi pajaohjaajilta palautetta (työskentelystä, toimimisesta yms. elosta pajalla)?
- Koitko saavasi pajaohjaajilta arvostusta? (miksi ei/kyllä?)
- Mitä mieltä olet pajan aikana käydyistä keskusteluista ohjaajien kanssa? (onko niistä hyötyä..)
- Millaista ohjausta tulevaisuuden suunnitteluun sait pajaohjaajilta?

Vertais/ryhmä-ohjauksen merkitys...

- Vaikuttiko muut pajalaiset (aiemman pajan aikana) tulevaisuuden suunnitelmiisi?
- Miten koit/koet ryhmässä toimimisen?

NYKYINEN PAJA

- Miksi hait pajalle uudelleen? (mahdollisia syitä, mikä vaikutti pajalle hakeutumiseen. ystävät, rutiini, raha...)
- Mitkä asiat vaikutti pajalle uudelleen hakeutumiseen?
  - Olisiko ollut vaihtoehtona tehdä jotain muuta kuin palata pajalle?
  - Miksei se vaihtoehto houkutellut?
- Millä pajalla olet nyt?
  - Miksi juuri sillä?
- Mitä olisit tehnyt jos et olisi päässyt pajalle?
- Kauan paja-aikaa on vielä jäljellä?
- Mitä pajan jälkeen/tulevaisuuden suunnitelmia?
- Koetko suunnitelmien selkiytyneen verrattuna aiempaan paja-jaksoon?

OHJAUS

- Huomaatko eroa ohjaajissa verrattuna aiempaan pajaan, miten koet heidät nyt?
- Millaista palautetta olet saanut pajaohjaajilta uudella pajalla?
  - Ovatko muut pajalaiset vaikuttaneet tulevaisuuden suunnitelmiisi nyt?
  - Miten koet ryhmässä toimimisen nyt (onko erilaista)?
- Kuvaile omaa suhdettasi pajaohjaajaan?
- Minkälaista palautetta antaisit pajaohjaajille heidän toiminnastaan?

Muuta/ terveisiä/palautetta pajaohjaajille? Vapaa sana.